

5.2. Licencje e-zasobów

Podczas korzystania z e-zasobów należy pamiętać, że mogą one być **Prawo autorskie** objęte **prawem autorskim**. O prawie autorskim wspominaliśmy już w temacie 2, gdy omawialiśmy licencje oprogramowania. W tym miejscu skupimy się na regulacjach prawnych dotyczących korzystania z e-zasobów i ich rozpowszechniania.

Pravo autorskie ma na celu ochronę dzieł, które są wynikiem wysiłku intelektualnego o indywidualnym charakterze. Takie dzieła nazywają się **Utwórz**, to każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiekolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Mogą to być np. utwory muzyczne, literackie, obrazy, ale również programy komputerowe. Utwór może od początku mieć formę elektroniczną. Twórców i ich prawa zabezpiecza **ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych**. Każdy utwór jest chroniony prawem autorskim od momentu jego powstania (ustalenia), nawet jeśli nie jest ukończony.

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1191, ze zm.)

Autorskie prawa majątkowe, s. 78 ↗

Jeśli przeczytasz, posłuchasz lub obejrzyysz treść e-zasobu udostępnionego w sieci, w rozumieniu prawa nie jest to uznawane za korzystanie z niego i nie wymaga uzyskiwania zgody posiadacza **autorskich praw majątkowych**. Jeśli jednak zdecydujesz się na zwielokrotnienie lub rozpowszechnienie e-zasobu bez posiadania praw majątkowych do utworu, musisz się liczyć z poważnymi konsekwencjami. Podstawowe pojęcia związane z prawem autorskim wyjaśnia infografika na s. 78–79.

💡 Zapamiętaj

Każdy przejaw twórczej działalności o indywidualnym charakterze nazywamy utworem. Utwór jest chroniony przez prawo autorskie od momentu jego ustalenia.

Licencje Creative Commons

Popularnym systemem licencjonowania utworów jest Creative Commons. Licencje tego typu można wykorzystać do oznaczania utworów takich jak np. muzyka, nagrania video, blogi. Sami twórcy tych **licencji** nie zalecają jednak stosowania ich do oprogramowania.

Aby udostępnić utwór na którejś z licencji Creative Commons, wystarczy wypełnić formularz na stronie <https://creativecommons.pl/>. Pozwala on określić warunki korzystania z utworu, np. możliwość jego komercyjnego wykorzystania lub użycia go w tak zwanych **utworach zależnych**, czyli będących opracowaniemi cudzego utworu.

Przykładami utworu zależnego mogą być:

- ▶ tłumaczenie powieści napisanej w innym języku,
- ▶ parodia utworu muzycznego,
- ▶ gra komputerowa stworzona na podstawie komiksu.

Licencje oprogramowania, s. 34 ↗

Serwis <https://creativecommons.pl/> pozwala również wyszukiwać utwory udostępnione na licencjach Creative Commons.

Ćwiczenie 4

Dowiedz się, na jakiej licencji udostępniane są materiały umieszczone w serwisie <https://creativecommons.pl/>. Jak możesz je wykorzystać i pod jakimi warunkami?

Prawo cytatu

W wielu sytuacjach, np. podczas pisania prac naukowych, zachodzi potrzeba zapożyczania fragmentów cudzych tekstów lub utworów innego rodzaju, choćby fotografii lub obrazów. Taką możliwość tworzy **prawo cytatu**, na mocy którego można wykorzystywać niewielkie fragmenty utworów (najczęściej tekstów) bez konieczności pytania o zgodę właściciela autorskich praw majątkowych. Fragment innego utworu przywoływany w tekście autorskim jest nazywany **cytatem** i musi **Cytat** spełniać następujące kryteria:

- ▶ musi być oznaczony w tekście w sposób odróżniający go od tekstu autorskiego,
- ▶ w przypisie musi być podane źródło cytatu – w przypadku publikacji papierowej: imię i nazwisko (lub pseudonim) autora, tytuł publikacji, wydawca, rok i miejsce wydania oraz strona; w przypadku cytatu z internetu: adres URL oraz data skorzystania z publikacji (data dostępu).

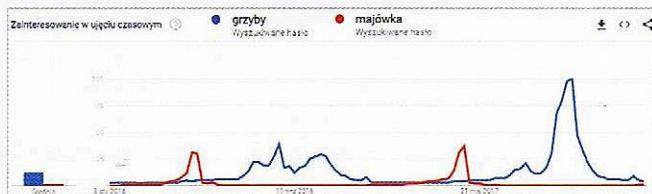
Powiełanie we własnych pracach fragmentów lub całych utworów innych autorów z pominięciem zasad cytowania to **plagiat**. Jest on **Plagiat** poważnym naruszeniem prawa oraz norm etycznych.

Problem plagiatu jest na tyle poważny, że opracowuje się coraz doskonalsze narzędzia wykrywające zapożyczenia. Na wyższych uczelniach standardem jest używanie programów antyplagiatowych do analizy prac licencjackich, magisterskich i doktorskich. Coraz częściej z takich programów korzystają również nauczyciele.

A to ciekawe

Trendy w internecie

Wiele firm działających w dziedzinie e-commerce codziennie bada i analizuje trendy w internecie, aby prowadzić skuteczniejsze kampanie marketingowe. Wykorzystuje się do tego bardzo rozbudowane, płatne narzędzia. Istnieją również narzędzia darmowe, np. Google Trends, które pozwalają sprawdzić popularność wyszukiwanych fraz w ostatnich latach w dowolnym kraju na świecie.

Prawo autorskie w pigułce

UTWÓR

To każdy przejaw działalności twórczej o **indywidualnym charakterze**, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

1

PRAWO AUTORSKIE

Chroni każdy utwór od momentu jego ustalenia bez konieczności zgłoszania go do jakiejkolwiek instytucji. Określa ogólne zasady ochrony utworu.

2

AUTORSKIE PRAWA OSOBISTE

To część praw autorskich, która dotyczy związku twórcy z utworem. Pozwalają na oznaczenie (podpisanie) utworu (również pseudonimem), nadzór nad jego wykonywaniem oraz zachowanie nienaruszalności treści i formy utworu. Prawa te są niezbywalne – autor nie może ich się zrzec ani sprzedać.

AUTORSKIE PRAWA MAJĄTKOWE

3

To podstawowe uprawnienie, obok praw osobistych, które przysługuje autorowi z tytułu stworzenia utworu. W odróżnieniu od praw osobistych prawa majątkowe mogą być przekazane innym osobom lub instytucjom. Autor utworu może **sprzedać prawo do wykonywania utworu** na określonych w umowie polach eksploatacji. Po sprzedaży praw majątkowych autor nie może bez zgody ich posiadacza rozpowszechniać utworu ani czerpać z niego zysków.

4

LICENCJE

Autor ma prawo samodzielnie ustalić zasady korzystania z utworu. Pomagają w tym funkcjonujące od wielu lat rodzaje licencji, które określają, czy osoba wykorzystująca utwór może na nim zarobić, czy może utwór zmienić i na jakich zasadach może go dalej udostępnić. Określają również sposób oznaczenia autorstwa. Jedną z najpopularniejszych licencji jest Creative Commons.

5

DOMENA PUBLICZNA

Utwór jest chroniony prawem autorskim przez 70 lat od śmierci autora lub przez 70 lat od momentu pierwszego wykonania, jeśli autor jest nieznany. Po tym czasie dzieło przechodzi do tzw. domeny publicznej. Utwory, które do niej należą, można wykorzystywać bez ograniczeń.

6

DOZWOLONY UŻYTEK W SZKOLE

Jest określony w prawie autorskim i umożliwia korzystanie z utworu (z dowolnego źródła) bez zgody autora i bezpłatnie, jeśli odbywa się to w ramach lekcji lub zajęć szkolnych. Utwór można legalnie kopiować, modyfikować i rozpowszechniać, ale wyłącznie w grupie nauczycieli i uczniów.